

Elżbieta Kołodziejska*

DYNAMIKA SYTUACJI ZAWODOWEJ ABSOLWENTÓW PEDAGOGIKI UNIwersYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO. Raport z badań absolwentów roczników 2005-2013

Komercjalizacja i konkurencyjność – hasła do niedawna obecne jedynie w sferze przemysłowej – zaczynają coraz intensywniej docierać na rynek edukacji. Wzrastająca liczba szkół wyższych, w tym prywatnych oraz niż demograficzny wymuszają „walkę” o studenta i środki finansowe. Rynekowym kryterium jakości uczelni staje się „jakość produktu”, czyli zatrudnialność absolwenta. Rynek pracy weryfikuje tę „zewnątrzną efektywność” uczelni rozumianą jako wykorzystanie wiedzy i umiejętności w pracy zawodowej (Denek 1980).

Dotychczas monitorowanie losów zawodowych absolwentów było prowadzone regularnie przez GUS. Było także w kręgu zainteresowań badaczy społecznych (m.in. Zielińska 1997, Wójcik 2001, Sztanderska i in. 2005, Żyra 2007, Smolarek 2008). Od 2011 roku uczelnie są zobligowane ustawowo do śledzenia karier absolwentów. Wypełniają to zadanie w różnym stopniu i w różnej formie udostępniają wyniki prowadzonych badań (Pacuska 2014, Leszkowicz-Baczyński 2013, 2014).

W artykule przedstawiono wybrane wyniki dwóch edycji badań losów zawodowych absolwentów kierunku pedagogika Wydziału Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Zielonogórskiego. Pierwsza edycja badań, zakończona w 2010 roku, obejmowała absolwentów roczników 2005-2009. W drugiej edycji, zakończonej w roku 2013 badaniami objęto absolwentów pedagogiki kolejnych roczników 2010-2013. W monitorowaniu losów zawodowych absolwentów przez uczelnie i inne instytucje coraz częściej zauważa się, że ocena sytuacji zawodowej w kilkuletniej perspektywie czasowej, a nie po kilku miesiącach, daje bardziej trafne wyniki. To spostrzeżenie uzasadnia objęcie badaniami w obu edycjach tych, którzy mieli od kilku miesięcy do 5 lat doświadczenia na rynku pracy, co jest szerszym rozumieniem pojęcia absolwent niż definicja GUS.

---

* **Elżbieta Kołodziejska** – doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, adiunkt, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu, Zakład Metodologii Badań Społecznych. E.Kolodziejska@ips.uz.zgora.pl.

Uwagi metodologiczne

Losy zawodowe absolwentów pedagogiki zdiagnozowano, poszukując odpowiedzi na pytania o to, jaka jest ich aktualna sytuacja zawodowa, jakie mieli oczekiwania wobec pierwszej pracy, z jakimi wymaganiami ze strony pracodawców musieli się konfrontować na starcie w zawodzie, jakie czynniki pomagały lub utrudniały ten start. Poszukiwano także powiązań między specyfiką ukończonego kierunku a aktualną sytuacją na rynku pracy.

Przedstawienie i porównanie pełnych wyników, uzyskanych w dwóch edycjach badań, wykracza poza ramy artykułu. Z wielu problemów badawczych, wedle których prowadzono badania, wybrano dwa: Co zdaniem absolwentów, uczestników badań, pomogło, a co utrudniało start w zawodzie? Jaka jest i jak się zmieniała sytuacja zawodowa absolwentów pedagogiki Uniwersytetu Zielonogórskiego?

Ponieważ śledzenie losów zawodowych ma znaczenie dla uczelni, dla jej konkurencyjności, w artykule zaprezentowano także, jako podsumowanie, retrospektywną ocenę studiów na Uniwersytecie Zielonogórskim.

Dla możliwie najpełniejszego opisu sytuacji zawodowej absolwentów pedagogiki wykorzystano wskaźniki diagnozujące różne jej aspekty. Najwięcej pytań dotyczyło aktywności zawodowej, nie tylko w kontekście świadczenia pracy, ale także jej związku z uzyskanym wykształceniem formalnym. Wskaźnikami sytuacji absolwentów na rynku pracy uczyniono m.in. charakter zatrudnienia, lokalizację miejsca pracy, stabilność zatrudnienia, czas podjęcia pracy.

W obu edycjach badań zastosowano tę samą metodę i to samo narzędzie, mimo iż dostrzeżono pewne jego niedociągnięcia. Powodem takiego założenia był zamiar porównania uzyskanych wyników z dwóch edycji. Badania miały charakter sondażu diagnostycznego. Dane gromadzono z wykorzystaniem ankiety on-line umieszczonej na stronie internetowej wydziału w zakładce dedykowanej absolwentom. Do udziału w badaniach zaproszono listownie wszystkich absolwentów pedagogiki z roczników objętych badaniem. W drugiej edycji dodatkowo kierowano także zaproszenia, wykorzystując adresy elektroniczne absolwentów. Zauważono, że niemal natychmiast po rozesłaniu zaproszeń elektronicznych znacznie wzrosła liczba wypełnionych ankiet. W pierwszej edycji badań zaproszono 2257, w drugiej 1408 absolwentów. Na udział w badaniach zdecydowało się 515 osób w pierwszej oraz 302 w drugiej edycji, co stanowi odpowiednio 23% i 21% spośród absolwentów pedagogiki wybranych roczników.

Prowadzenie badań z pomocą Internetu jest tańsze, wygodne dla badaczy, a także respondentów jednak rodzi wątpliwości, co do ostatecznego kształtu próby. Mimo wątpliwości wybór takiej metody podyktowały argumenty ekonomiczne oraz wiek absolwentów. Dla młodych ludzi to Internet staje się naturalnym środowiskiem wypo-

wiedzi i wyrażania opinii. Zebrane dane nie potwierdziły obaw co do nadreprezentacji osób, którym powiodło się na rynku pracy. Jednocześnie struktura próby, w obu edycjach badań, odzwierciedla strukturę populacji generalnej pod względem płci oraz ukończonej specjalności (tabela 1).

Tabela 1. Struktura próby

	2005-2009				2010-2013			
	populacja		próba		populacja		próba	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Płeć								
Kobiety	1997	88,5	476	92,4	1229	87,3	268	88,7
Mężczyźni	260	11,5	39	7,6	179	12,7	34	11,3
Ukończona specjalność								
AK	243	10,8	37	7,2	198	14,1	33	10,9
EMiI	146	6,5	36	7,0	102	7,2	25	8,3
EWiP	317	14,0	75	14,6	210	14,9	42	13,9
OiPNS	467	20,7	106	20,6	234	16,6	54	17,9
PS	389	17,2	97	18,8	281	20,0	60	19,9
RzPS	325	14,4	74	14,4	383	27,2	88	29,1
Inne*	370	16,4	90	17,4	–	–	–	–
Razem	2257	100,0	515	100,0	1408	100,0	302	100,0

AK – Animacja kultury, Animacja kultury i sportu; EMiI – Edukacja medialna i informatyczna; EWiP – Edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna; OiPNS – Opieka i profilaktyka niedostosowania społecznego, Resocjalizacja i profilaktyka osób niedostosowanych społecznie; PS – Praca socjalna, Pomoc społeczna, Pomoc społeczna i socjoterapia; RzPS – Resocjalizacja z poradnictwem specjalistycznym.

* specjalności zakończone przed rokiem 2010.

W badaniach uczestniczyły w większości kobiety (92,4% : 88,7%), co wynika ze specyfiki kierunku, którego absolwentki stanowią prawie dziewięćdziesiąt procent (88,5% : 87,3%).

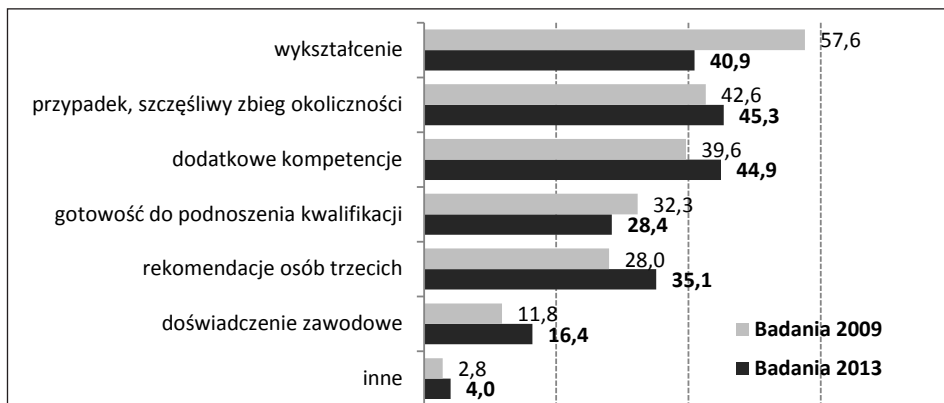
Większość respondentów obu edycji badań stanowią mieszkańcy miejscowości oddalonych o więcej niż 15 kilometrów od Zielonej Góry (67,4% : 66,4%), z czego niemal połowa zamieszkuje wsie i małe miasta (50,1% : 45,7%). Aktualni mieszkańcy Zielonej Góry to około jedna czwarta respondentów (24,1% : 28,2%). Niewielki odsetek stanowią emigranci (4,3% : 3,4%).

Absolwenci uczestniczący w badaniach najczęściej oceniali swoją sytuację materialną, jako zadowalająca (42,7% : 41,0%) i raczej dobrą (33,9% : 37,0%). W drugiej edycji badań odnotowano niewielki spadek odsetka tych, którzy określali swoją sytuację materialną jako bardzo dobrą (10,7% : 8,7%) oraz znaczny wzrost odsetka absolwentów oceniających ją jako złą (12,5% : 22,0%).

Wyniki badań

Czynniki pomagające i utrudniające start w zawodzie

Rozpoznanie możliwości startu absolwentów pedagogiki na rynku pracy dokonano, pytając respondentów o to, co szczególnie pomogło im znaleźć pierwszą pracę (wykres 1), a co zapamiętali jako przeszkodę w jej uzyskaniu. Respondenci mogli wskazywać po kilka odpowiedzi.

Wykres 1. Czynniki pomagające w zdobyciu pierwszej pracy (w %)

Rozkłady odpowiedzi w obu edycjach badań nie są jednakowe. W pierwszych badaniach zdecydowanie najczęściej wskazywanym czynnikiem pomagającym w uzyskaniu pierwszej pracy był czynnik formalny, wykształcenie (57,6% osób). Przypadek, szczęście, jako drugi czynnik wskazało 42,6% absolwentów, a nieco poniżej czterdziestu procent badanych wybrało dodatkowe kompetencje. Takich deklaracji nie złożyli absolwenci w drugiej turze. Około czterdziestu procent z nich wskazywało te same trzy czynniki: przypadek, dodatkowe kompetencje i wykształcenie, przy czym największy odsetek absolwentów wskazał przypadek (45,3%), a nie wykształcenie jako czynnik szczególnie pomocny w uzyskaniu pracy.

Wzrósł odsetek absolwentów wskazujących dodatkowe kompetencje (39,6% : 44,9%) oraz doświadczenie zawodowe (11,8% : 16,4%) jako ważny atut na rynku pracy. W sprzeczności z tymi deklaracjami zmniejszył się też odsetek absolwentów deklarujących, że szansę znalezienia pierwszej pracy poprawia gotowość do podnoszenia kwalifikacji.

Spadek odsetka tych, którzy postrzegają swoje wykształcenie jako cenne na rynku pracy (57,6% : 40,9%) wydaje się niepokojący. Może być jednym z dowodów na przesylenie rynku pracy absolwentami pedagogiki. Z drugiej strony wzrost odsetka absolwentów wskazujących dodatkowe kompetencje, jako czynnik pomagający w usytuowaniu się na rynku pracy może być potwierdzeniem konieczności realizowania idei całościowego uczenia się.

Fakt nieznacznego zmniejszenia się odsetka absolwentów deklarujących gotowości do podnoszenia kwalifikacji (32,3% : 28,4%) przy jednoczesnym wzroście wskazań (28,0% : 35,1%) na rekomendacje osób trzecich jako czynnika pomagającego w znalezieniu pracy oraz znaczących wskazaniach na przypadek, zbieg okoliczności, może oznaczać utratę, przez niektórych absolwentów, wiary we własne sprawstwo na rzecz czynników losowych, niezależnych od nich.

W odpowiedziach otwartych absolwenci w pierwszej turze badań podkreślali wagę uporczywości i determinacji, umiejętności prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej, odwagi w poszukiwaniu pracy poza regionem w dużych, renomowanych firmach. W turze drugiej dominowały czynniki zewnętrzne (znajomości, urlopy zdrowotne nauczycieli). Tylko w kilku przypadkach absolwenci wskazywali na swoje cechy i wcześniejsze działania (zaradność, kreatywność, umiejętność prezentacji swoich atutów, praca w wolontariacie).

Poszukujący pracy absolwenci „odkrywając” reguły rynku pracy doświadczają ze strony potencjalnych pracodawców różnych sytuacji i zachowań, które odczuwają jako utrudnienia w osiągnięciu celu. Poproszono ich o odpowiedź na pytanie: jakie przeszkody napotkali, poszukując pracy? Struktura wypowiedzi respondentów okazała się w obu edycjach badań bardzo podobna. Odnotowano nieznaczące różnice w niektórych kategoriach.

Dla zdecydowanej większości respondentów (81,8% : 73,2%) niezmiennie, główna przeszkoda to brak ofert pracy w zawodzie lub też oferty na czas określony. Wprawdzie odsetek respondentów wskazujących tę przeszkodę zmalał o prawie 10% jednak nadal ograniczony rynek jest największym problemem absolwentów pedagogiki. Z drugiej strony może to pokazywać, że liczba osób, które legitymują się dyplomem studiów wyższych na kierunku pedagogika jest zdecydowanie za duża w stosunku do potrzeb. Roczniki objęte badaniami, to roczniki, na których notowano bardzo dużą liczbę studentów. Ustabilizowana opinia respondentów pokazuje, że absolwenci poszukujący pracy napotykać na starcie obiektywne trudności w postaci ograniczonej oferty pracy. Coraz częściej też oferta, którą otrzymują, jest rozwiązaniem tymczasowym. Co podkreślano w niektórych odpowiedziach otwartych, zwłaszcza studentów specjalności nauczycielskich, oferowana jest im praca w charakterze zastępstwa za nauczycieli korzystających z różnego rodzaju urlopów zdrowotnych oraz długotrwałych zwolnień. Analizując obecną sytuację demograficzną w Polsce, można się spodziewać likwidacji części miejsc pracy w placówkach oświatowych wskutek ich łączenia i zamykania.

Ponad połowa respondentów w obu badaniach (53,6% : 54,8%) wskazywała także brak doświadczenia, stażu pracy jako utrudnienie w ulokowaniu się na rynku pracy. Wprawdzie doświadczenie, jako pomocne w skutecznym poszukiwaniu pracy, wskazywało kilkanaście procent respondentów (wykres 1), ale jego brak okazuje się poważną przeszkodą.

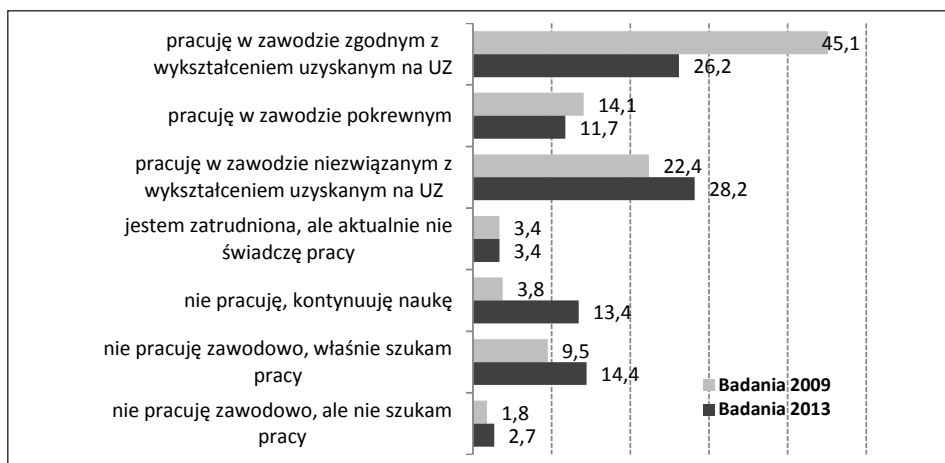
Utrudnieniem w uzyskaniu pracy wskazywanym niezmiennie przez ponad jedną trzecią respondentów (34,0% : 36,5%) było niezadowalające wynagrodzenie. Pokazuje to, że wymagania finansowe absolwentów różnią się z ofertą. Być może dzisiejsi absolwenci, mimo ograniczonej oferty pracy, nie chcą rezygnować ze zdefiniowanych przez siebie, na podstawie oczekiwanego komfortu życia, warunków finansowych.

Niektórzy respondenci wymieniali jako przeszkodę brak specyficznych uprawnień zawodowych (21,1% : 17,4%). Ta sytuacja dotyczy w szczególności zawodów, których dostępność regulują przepisy branżowe, często zmieniane poza resortem szkolnictwa wyższego. Programy kształcenia niektórych roczników, opracowywane przez uczelnię z wyprzedzeniem, mogą w niektórych przypadkach nie w pełni pokrywać się ze znowelizowanymi przepisami branżowymi. Absolwenci w takiej sytuacji zmuszeni są do uzupełniania wykształcenia lub przekwalifikowania się, co odczuwają jako dyskomfort.

Oczekiwanie dyspozycyjności, słaba znajomość języków obcych, nieadekwatne przygotowanie do zawodu jako przeszkoda w staraniu się o pracę wskazywane były niezmiennie przez około dziesięć procent respondentów. W odpowiedziach otwartych wymieniano takie utrudnienia jak wiek, niepełnosprawność, ale również dużą konkurencyjność.

Sytuacja zawodowa absolwentów pedagogiki UZ

Sytuację zawodową absolwentów pedagogiki oceniono na podstawie ich aktywności na rynku pracy. Wskaźnik zatrudnienia absolwentów pedagogiki Uniwersytetu Zielonogórskiego wynosił w obu edycjach badań około osiemdziesiąt procent (81,6% : 79,3%). Był zbliżony do danych ogólnokrajowych, dotyczących zatrudnienia absolwentów szkół wyższych, prezentowanych w raportach z monitoringu rynku pracy (Zgierska 2010, GUS 2014).

Wykres 2. Aktywność zawodowa absolwentów (w %)

Porównując strukturę wypowiedzi dotyczących aktywności zawodowej respondentów w dwóch edycjach badań, odnotowano znaczące rozbieżności. Absolwenci wcześniejszych roczników najczęściej (45,1%) deklarowali, że pracują w zawodzie zgodnym z uzyskanym wykształceniem, podczas gdy w drugiej edycji badań takie deklaracje złożyło niewiele ponad jedna czwarta respondentów (26,1%). Zważywszy na nieznaczną tylko spadek wskaźnika zatrudnienia te dane pokazują trudności w znalezieniu miejsca pracy adekwatnego do wykształcenia, które może być spowodowane wieloma czynnikami, w tym także nadmiarem absolwentów pedagogiki, kierunku, który przez wiele lat cieszył się ogromną popularnością.

Nieznacznie zmalał też odsetek absolwentów pracujących w zawodzie pokrewnym do posiadanego wykształcenia (14,1% : 11,7%). Malejącym wskaźnikom aktywności w zawodzie związanym z wykształceniem posiadanym lub pokrewnym towarzyszy wzrost odsetka absolwentów pracujących na stanowiskach niepowiązanych z posiadanym wykształceniem (22,4% : 28,2%).

Specyfiką kształcenia na kierunku pedagogika na UZ jest szeroka oferta specjalności, zarówno związanych z edukacją, pracą w resocjalizacji, jak i w sektorze usług socjalnych. Najczęściej pracują w swoim zawodzie i dużo częściej niż inni (74,3% : 42,9%) absolwenci edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, aczkolwiek wśród respondentów drugiej edycji badań odsetek ten jest dużo niższy niż w pierwszych badaniach. Jednocześnie prawie połowa z nich (52,4%) pracuje w zawodzie pokrewnym. W tej grupie respondentów zawodowo nie pracuje niewiele ponad jedna dziesiąta (10,8% : 14,3%), przy czym odsetek ten nieznacznie wzrósł.

Nieziemiennie w obu edycjach badań absolwenci edukacji medialnej i informatycznej, specjalności wymagającej szczególnych predyspozycji, zainteresowań, dającej także kwalifikacje nauczycielskie, najczęściej i znacznie częściej niż inni znajdują pracę w zawodzie niezwiązanym z uzyskanym wykształceniem (41,7% : 48,0%). Pracę zgodną z zawodem wyuczonym wykonuje mniej niż jedna piąta respondentów tej specjalności i wskaźnik ten zmalał (19,4% : 16,0%). Jeśli zważyć, że liczba pracowni komputerowych w szkołach systematycznie rośnie (GUS 2013, s. 108), to wydawać by się mogło, że właśnie absolwenci tej specjalności powinni z łatwością uzyskać pracę w zawodzie. Być może zajęcia w pracowniach komputerowych prowadzą nauczyciele innych specjalności, którzy się doksztalcali lub przekwalifikowali. Z drugiej strony można przypuszczać, że wiedza i umiejętności uzyskane podczas studiów są na tyle szerokie, iż pozwalają absolwentom tej specjalności znajdować zatrudnienie w pracy o charakterze niezwiązanym bezpośrednio z ukończonymi studiami.

Struktura aktywności zawodowej absolwentów specjalności animacja kultury jest w dalszym ciągu bardzo rozproszona, a odnotowane zmiany nie są korzystne. Wprawdzie nieznacznie wzrósł odsetek pracujących w zawodzie zgodnym lub pokrewnym z wykształceniem formalnym (27,8% : 31,3%) jednocześnie jednak wzrósł odsetek

osób niepracujących zawodowo i nieuczących się (25,0% : 31,3%). Znaczny, rosnący odsetek (19,4% : 25,0%) animatorów kultury pozostaje aktywny zawodowo poza wyuczonym zawodem. Deklaracje absolwentów, specjalności wymagającej predyspozycji artystycznych pokazują, że być może podejmują oni różne rodzaje aktywności zawodowej, poszukując odpowiadającego im miejsca na rynku pracy.

Struktura aktywności zawodowej respondentów reprezentujących pozostałe specjalności jest rozproszona i układa się w drugiej edycji badań nieco odmiennie niż w pierwszej.

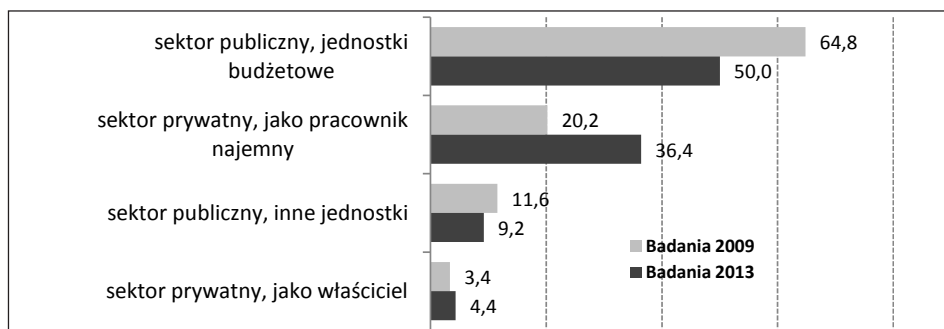
W czasie pierwszej edycji wśród respondentów reprezentujących takie specjalności jak opieka i profilaktyka niedostosowania społecznego, poradnictwo, pomoc społeczna czy praca socjalna pracę w zawodzie lub w zawodzie pokrewnym z wykształceniem formalnym wykonywała ponad połowa. Wyniki drugiej tury badań pokazały spadek odsetka takich osób do około czterdziestu procent. Około jedna czwarta respondentów, absolwentów specjalności z pedagogiki społecznej podjęła pracę, która nie wiąże się z posiadanym przez nich wykształceniem.

Aktywność zawodowa absolwentów resocjalizacji uległa diametralnej zmianie. W zawodzie wyuczonym lub pokrewnym w pierwszej turze badań znalazło zatrudnienie 64,7% respondentów, podczas gdy w drugim badaniu 32,2%. Najczęściej respondenci drugiej edycji badań (34,5%) znajdowali zatrudnienie poza zawodem wyuczonym. Jest to o tyle ważne, że w czasie pierwszych badań ta specjalność była najbardziej popularna na wydziale. Sprawdziła się niestety negatywna prognoza, o której wspomiano przy raportowaniu pierwszej edycji badań, że popularność specjalności przez wiele lat skutkuje nadwyżką jej absolwentów na rynku pracy w dłuższym okresie (Kołodziejska, Mianowska 2010).

Dla uzupełnienia obrazu sytuacji zawodowej absolwentów zapytano ich o to, w jakim sektorze pracują. Jak pokazują dane (wykres 3), respondenci najczęściej znaleźli swoje miejsce pracy w sektorze publicznym, w jednostkach budżetowych (64,8% : 50,0%). Porównując wyniki dwóch edycji badań, odnotowano wyraźną zmianę, przesunięcie z sektora publicznego do prywatnego. Do sektora prywatnego, np. prywatnych szkół, przedszkoli, placówek opiekuńczych, trafiło 20,2% absolwentów w pierwszych i 36,4% w drugich badaniach. Wykonują oni pracę najemną. Wzrost zatrudnienia w prywatnych placówkach edukacyjnych można prawdopodobnie wiązać ze wzrostem ich liczby. Na przykład w Zielonej Górze obecnie (2014 r.) jest 18 prywatnych przedszkoli, w roku 2009 było 9, a jeszcze kilka lat temu było jedno. Minimalny odsetek absolwentów pedagogiki w niedługim czasie od ukończenia studiów jest właścicielami firm. Być może to brak środków finansowych nie pozwala na tworzenie własnych placówek edukacyjnych czy opiekuńczych.

Zestawiając aktywność zawodową i sektor zatrudnienia ustalono, że zdecydowana większość (89,3% : 78,5%) spośród pedagogów pracujących w zawodzie znalazła zatrud-

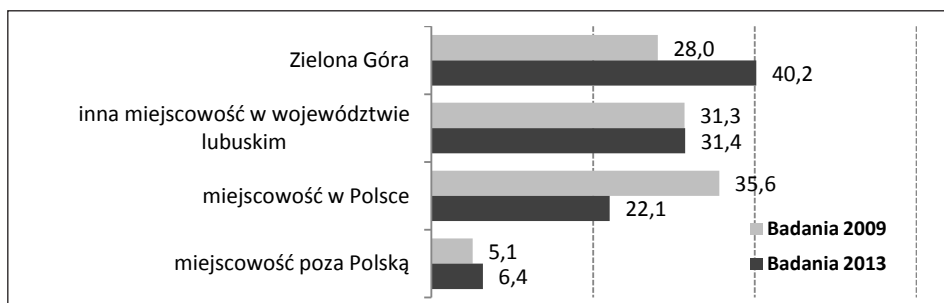

Wykres 3. Sektory zatrudnienia (w %)

nienie w jednostkach budżetowych. Znaczną zmianę odnotowano wśród osób pracujących zgodnie z uzyskanymi kwalifikacjami w sektorze prywatnym, jako pracownik najemny, czyli w prywatnych szkołach, przedszkolach lub placówkach opiekuńczych. W pierwszych badaniach było to 3,1% natomiast na drugiej edycji 15,2%. To kolejne potwierdzenie, że w strukturze zatrudnienia respondentów znalazła odzwierciedlenie rosnąca liczba prywatnych placówek edukacyjnych i opiekuńczych. Absolwenci pracujący w zawodzie zbliżonym do wykształcenia formalnego lokują się na rynku pracy dużo częściej w jednostkach budżetowych (51,5% : 60,0%) niż w sektorze prywatnym (27,9% : 25,7%), stosunkowo rzadko są właścicielami firm (7,4% : 5,7%). Osoby pracujące w zawodzie niezwiązanym z posiadanym wykształceniem (49,5% : 56,0%) najczęściej pracują w sektorze prywatnym jako pracownicy najemni.

Wskaźnikiem opisującym sytuację zawodową absolwentów jest lokalizacja miejsca pracy. Studenci pedagogiki UZ pochodzą w większości z Zielonej Góry i okolic. Zastanawiano się, gdzie szukali i gdzie znaleźli pracę? Czy lokalizacja miejsca pracy uległa zmianie?

Zgromadzone dane (wykres 4) pokazują znaczną różnicę między dwoma pomiarami w lokalizacji miejsca pracy absolwentów pedagogiki Uniwersytetu Zielonogórskiego uczestniczących w badaniach. W pierwszej edycji największy odsetek absolwentów

Wykres 4. Lokalizacja miejsca pracy (w %)

stanowili pracujący poza województwem lubuskim (35,6%), natomiast w drugiej największy odsetek to pracujący w Zielonej Górze (40,2%). Około jednej trzeciej respondentów niezmiennie znajduje po studiach pracę poza Zieloną Górą w miejscowościach województwa lubuskiego.

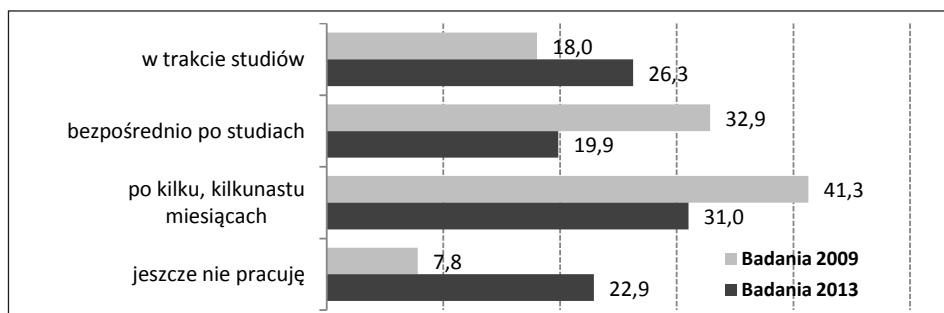
Ta zmiana może być dowodem coraz większego zrastania się uczelni z miastem i regionem. Uniwersytet Zielonogórski jest uczelnią średniej wielkości, ważną dla regionu, wspieraną przez władze lokalne. Jeśli jego absolwenci w coraz większym stopniu są wchłaniani przez lokalny rynek pracy, to oznacza dobrą współpracę uczelni ze środowiskiem lokalnym i pozytywną ocenę kwalifikacji absolwentów.

Wzmocnieniem powyższych argumentów jest zestawienie miejsca poszukiwania pracy z miejscem jej wykonania. Ustalono, że w porównaniu z pierwszą edycją badań wzrosła skuteczność poszukiwania pracy w samej Zielonej Górze, a zmalała możliwość jej znalezienia poza województwem. 83,5% respondentów pierwszej edycji oraz 93,7% absolwentów drugiej szukających zatrudnienia na zielonogórskim rynku pracy znalazło je. Odmienne proporcje dotyczą osób poszukujących pracy i znajdujących ją w Polsce, poza województwem lubuskim (97,5% : 65,2%). Wśród osób, które deklarowały poszukiwanie pracy niezależnie od lokalizacji zmalał odsetek tych, którzy w czasie badań pracowali poza naszym województwem (40,5% : 29,2%).

Ta zmiana wyników może wskazywać, że poszukiwanie pracy nie zawsze musi wiązać się ze zmianą miejsca zamieszkania. Niektórzy, mając ustalone oczekiwania, w tym finansowe, szukają w całej Polsce, gdzie być może udaje im się uzyskać bardziej satysfakcjonującą pracę. Należy również przypomnieć, że zmalał odsetek absolwentów wykonujących pracę zgodną z kwalifikacjami, co pokazywały dane na wykresie 2. A zatem absolwenci pedagogiki UZ odnajdują się na lokalnym rynku pracy, ale czy wykonują pracę, do której zostali przygotowani?

Istotnym wskaźnikiem sytuacji zawodowej absolwentów pedagogiki UZ jest informacja o tym, po jakim czasie od ukończenia studiów rozpoczęli pracę zawodową. W ciągu roku od ukończenia studiów pracę podjęło 94,4% spośród pracujących absolwentów uczestniczących w pierwszej edycji badań i 87,0% w drugiej. Dane przedstawione na wykresie 5 pokazują znaczącą różnicę w wyborze momentu rozpoczęcia aktywności zawodowej przez absolwentów w obu pomiarach.

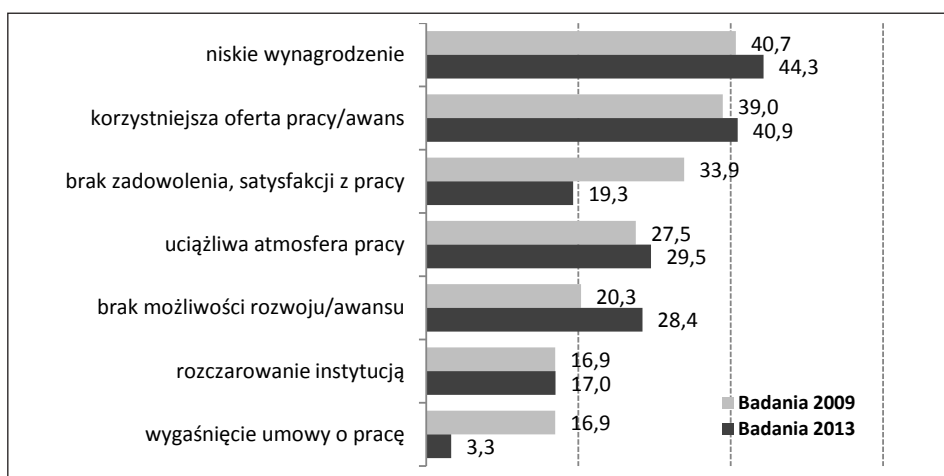
Wprawdzie w obu pomiarach respondenci najczęściej deklarowali, że rozpoczęli pracę zawodową po upływie kilku miesięcy (powyżej 2) po ukończeniu studiów, ale w drugiej edycji badań taką deklarację złożyła jedna dziesiąta respondentów mniej (41,3% : 31,0%). Również nieco ponad dziesięć procent respondentów mniej w drugim pomiarze niż w pierwszym deklarowało podjęcie pracy bezpośrednio po studiach (32,9% : 19,9%). Wzrósł natomiast odsetek absolwentów, którzy zdecydowali się rozpocząć pracę zawodową jeszcze w trakcie studiów.

Wykres 5. Czas rozpoczęcia pracy zawodowej (w %)

Ostatnim prezentowanym wskaźnikiem sytuacji zawodowej badanych absolwentów jest stabilizacja zawodowa. Porównując wyniki obu pomiarów, można mówić o względnej stabilizacji zawodowej absolwentów pedagogiki biorących udział w badaniu. Ustalono, że większość respondentów nie zmieniała pracy od ukończenia studiów do czasu udziału w badaniach (53,4% : 60,6%). Nieznacznie zmalał odsetek absolwentów zmieniających pracę jeden raz (22,9% : 16,0%), ale prawie dwukrotnie wzrósł odsetek tych, którzy zmieniali pracę dwa razy (10,5% : 19,5%). W jednostkowych przypadkach były to trzy, cztery i więcej zmian pracy.

Przeanalizowano także przyczyny zmiany pracy. Zwykle odejście z pracy nie jest powodowane wyłącznie jednym czynnikiem. Respondenci mogli zatem wskazać więcej niż jedną przyczynę. Na wykresie 6 przedstawiono jedynie najczęściej wymieniane, najbardziej różniące się wypowiedzi. Pełny obraz przyczyn zmian pracy podawanych przez respondentów można znaleźć w raporcie z pierwszej edycji badań (Kołodziejska, Mianowska 2011, s. 242).

Wykres 6. Najczęściej wskazywane przyczyny zmiany pracy (w %)

Rozkład odpowiedzi respondentów w obu edycjach jest dość podobny, choć nie sposób nie zauważyć rozbieżności w dwóch kategoriach. Zdecydowanie zmalał (33,9% : 19,3%) odsetek respondentów, dla których powodem zmiany pracy był brak satysfakcji, zadowolenia z niej. W oparciu o prowadzone badania nie można rozstrzygnąć, czy jest to wynik rezygnacji z oczekiwań, czy obawa przed trudnością w znalezieniu innej, bardziej zadawalającej pracy.

Zmalał znacznie odsetek osób, które były zmuszone do zmiany pracy z powodu wygaśnięcia umowy. Zestawiając te dane z wcześniej prezentowanymi czynnikami stanowiącymi przeszkodę w poszukiwaniu pracy, można uznać, że absolwenci niechętnie podejmują pracę na czas określony, traktując ją jako niedogodność. Najczęstszą przyczyną niezmiennie wskazywaną przez respondentów były niskie zarobki (40,7% : 44,3%). Nie jest to zaskakujące, jeśli zważyć, że *satysfakcjonujące zarobki* były wskazywane w obu pomiarach, jako najważniejsze oczekiwania absolwentów wobec pierwszej pracy¹.

Ważne, wymieniane przez około czterdzieści procent respondentów w obu edycjach badań, powody zmiany miejsca pracy to awans czy uzyskanie korzystniejszych warunków. Czynniki, których brak wymieniany był jako przyczyny zmiany pracy (dobre warunki finansowe, satysfakcja i dobra atmosfera) znajdowały się również na liście oczekiwań wobec pierwszej pracy i były wymieniane niemal w tej samej kolejności przez większość respondentów. Zatem zmiana pracy inicjowana była w większości przypadków przez absolwentów z powodu niespełnienia ich oczekiwań. Wskazania na likwidację instytucji lub stanowiska jako przyczynę zmiany pracy stanowią około dziesięć procent, przy czym nieznacznie wzrosły. W powiązaniu z tym, że większość absolwentów znajduje zatrudnienie w sektorze publicznym, ta względna stabilność zawodowa może oznaczać nastawienie na bezpieczeństwo w zawodzie, ale kosztem zarobków.

Nawiązywanie kontaktu z absolwentami, śledzenie ich karier zawodowych daje odpowiedź na pytanie, jak odnajdują się oni na rynku pracy, na ile adekwatne jest ich przygotowanie do funkcjonowania w tym konkurencyjnym, jak sami przyznają, środowisku. Zapytano uczestników badań, czy poleciliby innym osobom studia na Uniwersytecie Zielonogórskim. W obu edycjach zdecydowana większość osób udzieliła uczelni rekomendacji (75,9% : 76,3% – odpowiedzi: *zdecydowanie tak i raczej tak*). Kilkanaście procent (11,1% : 14,3%) stanowili ci, którzy *raczej nie* poleciliby innym swojej uczelni, jako miejsca do studiowania. Zdecydowanie negatywną opinię miało około trzech procent respondentów w obu edycjach (2,9% : 3,7%), kilka procent absolwentów (8,5% : 5,7%) nie miało zdania co do rekomendacji macierzystej uczelni innym.

Potwierdzeniem pozytywnego postrzegania uczelni po jej ukończeniu były także odpowiedzi respondentów na pytanie o to, czy gdyby można było cofnąć czas, to

---

¹ Diagnoza oczekiwań wobec pierwszej pracy była jednym z problemów badawczych, jednak pominięto go w niniejszym artykule.

wybrałyby tę samą czy inną ścieżkę kształcenia na poziomie wyższym. Zdecydowana większość, zarówno w pierwszej, jak i w drugiej edycji badań, wybrałyby tę samą uczelnię (67,8% : 71,5%), jednak nie wszyscy wśród nich wybrałyby ten sam kierunek studiów. Około jedna trzecia respondentów, deklarując wybór tej samej uczelni, wskazywała jednocześnie chęć zmiany kierunku studiów. Co więcej odsetek takich absolwentów nieznacznie wzrósł w drugiej edycji (27,6% : 32,5%).

Absolwenci, którzy wybrałyby inną uczelnię (26,2% : 22,5%), mając hipotetyczną możliwość ponownego wyboru, często wskazywali równocześnie chęć zmiany kierunku studiów (16,9% : 15,2%). Może to świadczyć nie tylko o ich rozczarowaniu miejscem studiowania, ale także obszarem nauki. Być może właśnie konfrontacja z rynkiem pracy, w przypadku tych osób, skutkuje weryfikacją wcześniej dokonanych wyborów. Bo gdyby mogli wybrać dziś, wybrałyby inaczej.

Podsumowanie

W artykule zaprezentowano wybrane aspekty losów zawodowych absolwentów pedagogiki Uniwersytetu Zielonogórskiego, uczestników dwóch edycji badań, skupiając się na porównaniu zgromadzonych danych. Ustalenia:

- Wskaźnik zatrudnienia uczestników badań w obu edycjach niezmiennie oscylował wokół 80% i był zbliżony do współczynników ogólnokrajowych publikowanych w raportach GUS.

- Wśród czynników pomagających w uzyskaniu pracy w zawodzie w drugiej edycji badań częściej wymieniano dodatkowe kompetencje, przypadek i zbieg okoliczności niż formalne wykształcenie.

- Utrudnienia na rynku pracy dostrzegane przez absolwentów pozostają niezmiennie. Są nimi: brak ofert, brak doświadczenia zawodowego, niezadowalające zarobki, brak dodatkowych uprawnień.

- Zdecydowane zmiany odnotowano w adekwatności zatrudnienia do wykształcenia. O niemal dwadzieścia procent spadł odsetek respondentów pracujących w zawodzie zgodnym z posiadanym wykształceniem. Najczęściej pracują w swoim zawodzie absolwenci edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, ale i w tej grupie odsetek zatrudnionych zgodnie z wykształceniem zmalał o ponad dwadzieścia procent. Jeszcze mniej korzystnie wygląda zatrudnialność biorących udział w badaniach absolwentów resocjalizacji z poradnictwem specjalistycznym, gdzie odsetek zatrudnionych w zawodzie zgodnym lub pokrewnym z wykształceniem spadł o połowę w stosunku do danych z pierwszej edycji.

- Zanotowano znaczny wzrost odsetka absolwentów pracujących w swoim zawodzie w sektorze prywatnym.

– Zmianie uległa lokalizacja miejsca pracy. Zdecydowanie częściej niż w pierwszej edycji badań absolwenci pracują w Zielonej Górze, a rzadziej poza województwem lubuskim.

– Moment rozpoczęcia kariery zawodowej także uległ zmianie. Absolwenci uczestniczący w drugiej edycji badań znacznie częściej rozpoczynali pracę jeszcze w czasie studiów niż absolwenci wcześniejszych roczników. Porównując wyniki obu edycji, można mówić o względnej stabilizacji zawodowej. Wzrósł odsetek absolwentów, którzy nie zmienili pracy.

Główne przyczyny zmiany pracy: niskie zarobki i znalezienie pracy na korzystniejszych warunkach pozostają niezmiennie. Zmalał natomiast odsetek absolwentów zmieniających pracę niedającą satysfakcji.

Przeprowadzone dwukrotnie badania pokazują, że osoby w nich uczestniczące w dużym stopniu zasilają lokalny rynek pracy, ale odnajdują się także na rynku globalnym. Nieco mniej korzystny jest wskaźnik adekwatności zatrudnienia do posiadanego wykształcenia. Warunki wydają się ulegać pogorszeniu. Niewątpliwie poza samym przygotowaniem absolwentów wpływ na to ma sytuacja ekonomiczna miasta i kraju. Wyniki badań osłabiają tezę o niekorzystnym położeniu absolwentów pedagogiki na rynku pracy, gorszym od absolwentów innych kierunków. Pozytywnym akcentem jest fakt zadowolenia większości absolwentów z wybranej ścieżki kształcenia i udzielone uczelni rekomendacje.

LITERATURA

- LESZKOWICZ-BACZYŃSKI J. (2013, 2014), Wizerunek Uniwersytetu Zielonogórskiego, ocena efektów kształcenia oraz własnej aktywności ekonomicznej w przekonaniach absolwentów, raporty dostępne na stronie: <http://www.absolwent.uz.zgora.pl/index.php?monitorowanie>.
- GUS (2013), Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/13, publikacja dostępna na stronach: <http://www.stat.gov.pl>.
- GUS (2014), Monitoring rynku pracy. Kwartalna informacja o rynku pracy. Raport GUS z dnia 28 listopada 2014.
- DENEK K. (1980), Pomiar efektywności kształcenia w szkole wyższej, PWN, Warszawa.
- KOŁODZIEJSKA E., MIANOWSKA E. (2011), Absolwenci pedagogiki na rynku pracy. Losy zawodowe absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego, „Rocznik Lubuski”, t. 37, cz. 2, s. 231-246.
- PACUSKA M. (2014), Zatrudnialność absolwentów szkół wyższych: przegląd wyników badań losów absolwentów pod kątem zastosowanych wskaźników, „E-Mentor”, nr 1, s. 4-11.
- SMOLAREK J. (2008), Początki i rozwój kariery zawodowej absolwentek pedagogiki pracy socjalnej, „Pedagogika Pracy”, t. 52, s. 41-46.
- SZTANDERSKA U., MINKIEWICZ B., BĄBA M. (2005), Absolwent na rynku pracy, „Forum Akademickie” nr 6, s. 32-34.
- WÓJCIK J. (2001), Badanie zawodowych losów absolwentów szkoły wyższej, [w:] Metody badania losów i karier absolwentów szkół zawodowych, red. U. Jeruszka, IPiSS, Warszawa.

- ZGIERSKA A. (2010), Monitoring rynku pracy. Wejście młodych ludzi na rynek pracy, Komunikat GUS z 23 lutego 2010 r.
- ZIELIŃSKA M. (1997), Kariery zawodowe absolwentów wyższej uczelni, LTN, Zielona Góra.
- ŻYRA J. (red.), (2007), Analiza losów zawodowych absolwentów Narzędzia i metody w krajach UE i Polsce, Wydawnictwo PK, Kraków.

Elżbieta Kołodziejska

THE DYNAMICS OF PROFESSIONAL SITUATION OF THE GRADUATES
OF PEDAGOGY AT THE UNIVERSITY OF ZIELONA GÓRA.
A RESEARCH REPORT ON GRADUATES OF 2005-2013

Summary

The article presents chosen results of research carried out twice in the field of professional careers of graduates of pedagogy in the Pedagogy, Sociology and The Health Science Departments at the University of Zielona Góra. The first edition of the research, completed in 2010, included the graduates of 2005-2009. The second edition of the research completed in 2013 diagnosed the following graduates of pedagogy (2010-2013) by means of the same method and tool.

The answers to the following questions were sought: what is the current professional situation of the graduates, what were their expectations towards their first employment, what requirements on the employers' part did they encounter at the very beginning of their careers, which factors facilitated or hardened their start? The research also allowed for the retrospective assessment of preparation to employment, the choice of studies specialisation as well as recommendation of the university, department, specialisation to others.

The results of the research do not confirm the current opinion about the particularly unfavourable situation of pedagogy graduates in the labour market viewed as inferior compared to the situation of graduates of other specialisations. Although the comparison of professional situation of the participants in the first and the second edition of the research seems more favourable for the first group. The positive aspect is the fact that majority of graduates were satisfied with their chosen path of education, moreover, they recommended their university to others.